

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2018

YEARBOOK

2018

ГОДИНА 9
БРОЈ 12

VOLUME IX
NO 12

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2018
YEARBOOK

ГОДИНА 9
БР. 12

VOLUME IX
NO 12

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

ГОДИШЕН ЗБОРНИК ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

За издавачот:

вонр. проф. Драгана Кузмановска

Издавачки совет

проф. д-р Блажо Боев

проф. д-р Лилјана Колева-Гудева

проф. д-р Виолета Димова

вонр. проф. Драгана Кузмановска

проф. д-р Луси Караниколова -Чочоровска

проф. д-р Светлана Јакимовска

доц. д-р Ева Горѓиевска

Редакциски одбор

- проф. д-р Ралф Хајмрат – Универзитет од Малта, Малта
проф. д-р Нецати Демир – Универзитет од Гази, Турција
проф. д-р Ридван Цанин – Универзитет од Едрене, Турција
проф. д-р Стана Смиљковиќ – Универзитет од Ниш, Србија
проф. д-р Тан Ван Тон Та – Универзитет Париз Ест, Франција
проф. д-р Карин Руке Бритен – Универзитет Париз 7 - Дени Дидро, Франција
проф. д-р Роналд Шејфер – Универзитет од Пенсилванија, САД
проф. д-р Кристина Кона – Хеленски Американски Универзитет, Грција
проф. д-р Златко Крамариќ – Универзитет Јосип Јурај Штросмаер, Хрватска
проф. д-р Борјана Просев-Оливер – Универзитет во Загреб, Хрватска
проф. д-р Татјана Ѓуришиќ-Бекановиќ – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
проф. д-р Рајка Глушица – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
доц. д-р Марија Тодорова – Баптистички Универзитет од Хонг Конг, Кина
доц. д-р Зоран Поповски – Институт за образование на Хонг Конг, Кина
проф. д-р Елена Андонова – Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија
м-р Диана Мистреану – Универзитет од Луксембург, Луксембург
проф. д-р Зузана Буракова – Универзитет „Павол Јозев Сафарик“, Словачка
доц. д-р Наташа Поповиќ – Универзитет во Нови Сад, Србија
проф. д-р Светлана Јакимовска, доц. д-р Марија Кукубајска, проф. д-р Луси
Караниколова-Чочоровска, доц. д-р Ева Горѓиевска, проф. д-р Махмут Челик,
проф. д-р Јованка Денкова, доц. д-р Даринка Маролова, доц. д-р Весна Коцева, виш
лектор м-р Снежана Кирова, лектор м-р Наталија Поп-Зариева, лектор м-р Надица
Негриевска, лектор м-р Марија Крстева

Главен уредник

проф. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

доц. д-р Ева Горѓиевска

Јазично уредување

Лилјана Јовановска

(македонски јазик)

лектор м-р Биљана Петковска, лектор м-р Крсте Илиев, лектор м-р Драган Донеv
(англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров, Благој Михов

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ 10-А п. факс 201, 2000 Штип Р. Македонија

**YEARBOOK
FACULTY OF PHILOLOGY**

For the publisher:

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Editorial board

Prof. Blazo Boev, PhD

Prof. Liljana Koleva-Gudeva, PhD

Prof. Violeta Dimova, PhD

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Ass. Prof. Eva Gjorgjievska

Editorial staff

Prof. Ralf Heimrath, PhD — University of Malta, Malta

Prof. Necati Demir, PhD— University of Gazi, Turkey

Prof. Ridvan Canım, PhD— University of Edrene, Turkey

Prof. Stana Smiljkovic, PhD— University of Nis, Serbia

Prof. Thanh-Vân Ton-That, PhD— University Paris Est, France

Prof. Karine Rouquet-Brutin PhD — University Paris 7 – Denis Diderot, France

Prof. Ronald Shafer— University of Pennsylvania, USA

Prof. Christina Kkona, PhD— Hellenic American University, Greece

Prof. Zlatko Kramaric, PhD— University Josip Juraj Strosmaer, Croatia

Prof. Borjana Prosev – Oliver, PhD— University of Zagreb, Croatia

Prof. Tatjana Gurisik- Bekanovic, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Prof. Rajka Glusica, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Ass. Prof. Marija Todorova, PhD— Baptist University of Hong Kong, China

Ass. Prof. Zoran Popovski, PhD— Institute of education, Hong Kong, China

Prof. Elena Andonova, PhD— University Neoflt Rilski, Bulgaria

Diana Mistreanu, MA— University of Luxemburg, Luxemburg

Prof. Zuzana Barakova, PhD— University Pavol Joseph Safarik, Slovakia

Ass. Prof. Natasa Popovik, PhD— University of Novi Sad, Serbia

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD, Ass. Prof. Marija Kukubajska, PhD, Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD, Ass. Prof. Eva Gjorgjievska, PhD, Prof. Mahmut Celik, PhD, Prof. Jovanka Denkova, PhD, Ass. Prof. Darinka Marolova, PhD, Ass. Prof. Vesna Koceva, PhD, lecturer Snezana Kirova, MA, lecturer Natalija Pop-Zarieva, MA, lecturer Nadica Negrievska, MA, lecturer Marija Krsteva, MA

Editor in chief

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Managing editor

Ass. Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Language editor

Liljana Jovanovska

(Macedonian language)

lecturer Biljana Petkovska, lecturer Krste Iliev, lecturer Dragan Donev

(English language)

Technical editor

Slave Dimitrov, Blagoj Mihov

Address of editorial office

Goce Delchev University

Faculty of Philology

Krste Misirkov b.b., PO box 201 2000 Stip, Republic of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

----- ЈАЗИК

Марија Леонтиќ

ГРАМАТИЧКАТА КАТЕГОРИЈА ПАДЕЖ ВО ТУРСКИОТ
ЈАЗИК И НЕГОВО ПРЕДАВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Marija Leontik

THE CASES IN TURKISH LANGUAGE AND THEIR TRANSLATION

EQUIVALENTS IN MACEDONIAN LANGUAGE 9

Марија Соколова

АСОЦИЈАТИВНОТО ПОЛЕ НА СТИМУЛУСОТ ГЛУП ВО
АСОЦИЈАТИВНИТЕ РЕЧНИЦИ НА МАКЕДОНСКИОТ, СРПСКИОТ,
БУГАРСКИОТ И РУСКИОТ ЈАЗИК

Marija Sokolova

THE ASSOCIATIVE FIELD OF THE STIMULUS STUPID IN THE
ASSOCIATIVE DICTIONARIES OF THE MACEDONIAN, SERBIAN,
BULGARIAN AND RUSSIAN LANGUAGES 17

----- КНИЖЕВНОСТ

Krste Iliev, Natalija Pop Zarieva, Dragan Donev

SOME COMMON TRAITS SHARED BY ENGLISH RENAISSANCE

REVENGE TRAGEDIES 25

Славчо Ковилоски

КНИЖЕВНОТО И ИСТОРИСКОТО ЗА СИРМА ВОЈВОДА

Slavcho Koviloski

THE LITERARY AND HISTORICAL WORKS ABOUT SIRMA VOIVODA 33

Ранко Младеноски

РАСКАЗИ НА ЕТГАР КЕРЕТ НА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

Ranko Mladenoski

STORIES BY ETGAR KERET IN MACEDONIAN 43

Ева Ѓорѓиевска

РАЗВОЈНИТЕ ФАЗИ НА СРЕДНОВЕКОВНАТА ИТАЛИЈАНСКА ПОЕЗИЈА

Eva Gjorgjievska

THE DEVELOPMENT OF THE ITALIAN MIDDLE AGES POETRY 49

Фатмире Вејсели

ИНТЕРСУБЈЕКТИВНА АНАЛИЗА ВО ДРАМАТА НА
МАРИЛУИЗЕ ФЛАЈСЕР „ЧИСТИЛИШТЕ ВО ИНГОЛШТАТ“

Fatmire Vejseli

INTER-SUBJECTIVE ANALYSIS BETWEEN MOTHER AND SON

IN MARILUISE FLEISSER'S PLAY: THE PURGATORY IN INGOLSTADT 57

Krste Iliev, Natalija Pop Zarieva, Dragan Donev

ATTITUDES TO POETRY IN THE ANTIQUITY AND TO DRAMATIC

POETRY IN RENAISSANCE ENGLAND 65

Ивана Котева, Махмут Челик

ДОАЈЕНОТ НА ТУРСКАТА КНИЖЕВНОСТ ВО МАКЕДОНИЈА
– ИЛХАМИ ЕМИН

Ivana Koteva, Mahmut Celik

THE DOYEN OF TURKISH LITERATURE IN REPUBLIC OF
MACEDONIA- ILHAMI EMIN

75

----- МЕТОДИКА

Biljana Ivanova, Snezana Kirova, Dragana Kuzmanovska, Marica Tasevska

INVESTIGATION OF INSTRUMENTAL AND INTEGRATIVE MOTIVATION OF
LEARNING SECOND/FOREIGN LANGUAGE IN MACEDONIA

85

Марија Тодорова

МНОГУЈАЗИЧЕН НАСТАВНИК

Marija Todorova

MULTILINGUAL TEACHER

95

Марица Тасевска

МЕСТОТО И УЛОГА НА ВЕШТИНАТА ЗБОРУВАЊЕ НИЗ
НАСТАВНИТЕ МЕТОДИ

Marica Tasevska

THE PLACE AND THE ROLE OF THE SPEAKING SKILL IN
THE METHODS OF TEACHING

101

Марица Тасевска, Адријана Хаџи-Николова, Драган Донеv
МОТИВАЦИЈАТА КАКО КЛУЧЕН ФАКТОР ЗА ИЗУЧУВАЊЕ
НА ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК КАЈ УЧЕНИЦИТЕ ОД
СРЕДНО ГИМНАЗИСКО ОБРАЗОВАНИЕ

Marica Tasevska, Adrijana Hadzi-Nikolova, Dragan Donev

MOTIVATION AS A KEY FACTOR FOR LEARNING GERMAN
LANGUAGE BY THE STUDENTS OF HIGH SCHOOL

109

----- ПРЕВЕДУВАЊЕ

Даринка Маролова

КУЛТУРНОСПЕЦИФИЧНИ ФЕНОМЕНИ ВО

ИНТЕРЛИНГВАЛНАТА КОМУНИКАЦИЈА

(ГЕРМАНСКИ–МАКЕДОНСКИ, МАКЕДОНСКИ–ГЕРМАНСКИ)

Darinka Marolova

CULTURE-SPECIFIC FENOMENA IN THE INTERLINGUAL COUNICATION

(GERMAN-MACEDONIAN, MACEDONIAN-GERMAN)

119

Драган Донеv, Марица Тасевска, Крсте Илиев

ВЛИЈАНИЕТО НА КУЛТУРОЛОШКИТЕ ОСОБЕНОСТИ ВРЗ

ПРОЦЕСОТ НА ПРЕВЕДУВАЊЕ

Dragan Donev, Marica Tasevska, Krste Iliev

CULTURAL IMPLICATIONS IN THE PROCESS OF TRANSLATION

129

----- *КУЛТУРА*

Marija Krsteva, Dragan Donev, Krste Plev
NEW MEDIA CONTENT – MEME 135

----- *ПРИКАЗИ*

Људмил Спасов, Ирина Петровска
„АКАДЕМСКО ПИШУВАЊЕ 1“ ОД АВТОРКИТЕ ВИОЛЕТА
ЈАНУШЕВА И БИСЕРА К. СТОЈЧЕВСКА 141

РАЗВОЈНИТЕ ФАЗИ НА СРЕДНОВЕКОВНАТА ИТАЛИЈАНСКА ПОЕЗИЈА

Ева Ѓорѓиевска¹

¹Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
eva.gorgievska@ugd.edu.mk

Апстракт: Во услови на јазична и општествена разединетост во средновековна Италија, книжевноста на народен јазик има одлучувачка функција во образувањето на единствен, стандардизиран и естетизиран израз кој ќе го афирмира државниот и културен континуитет. Преку поезијата може да се следи како народниот јазик постепено созрева во пишаното творештво, со што се отвора прашањето за еден обединувачки јазичен феномен кој ќе ја услови свеста за национално единство, со оглед на фактот што италијанското општество до 19 век егзистира преку независни градови, владетелства, комуни и сињории. Почнувајќи од религиозната поезија на Сан Франческо од Асизи, па сè до раната љубовна поезија на Данте Алигиери, поезијата стилски се усовршува, а со неа и народниот јазик станува податлив за книжевна експресија. Овој труд го следи развојот на поезијата во Италија во 13 век, сосредоточувајќи го изборот врз оние поети кои биле под непосредно влијание на средновековниот италијански филозоф Св. Тома Аквински.

Клучни зборови: *Среден век, италијанска поезија, Сан Франческо од Асизи, Данте, лирика, Св. Тома Аквински*

THE PHASES OF DEVELOPMENT OF THE ITALIAN MIDDLE AGES POETRY

Eva Gjorgjievska¹

¹ Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, Macedonia
eva.gorgievska@ugd.edu.mk

Abstract: In conditions of lingual and social separation in middle ages Italy, the literature on national language has a decisive function in forming of unique, standardized and aesthetic expression, which will promote the national and traditional continuity. Through the poetry can be followed the way in which the national language gradually soot salt in the written creation, by which it opens the discussions for a new unifying language phenomenon who is leading to the conscience of a national unity, knowing the fact that the Italian society exist until the 19 century through independent governments. Starting from the religious poetry of San Francesco d'Assisi and until the early love poetry of Dante Alighieri, the poetry is stylistically developed, and with it, the language becomes more suitable for a literature expression. This article follows the development of the Italian XIII century poetry, while concentrating on the choice of poets who were on the direct influence of the Italian middle ages philosopher St. Thomas Aquinas.

Key words: Middle Ages, Italian poetry, San Francesco d' Assisi, Dante, lyrics, St. Thomas Aquinas

1. Вовед: Поезија на латински и на италијански јазик

Кога зборуваме за средновековна италијанска книжевност, мислиме на литературата која се развива на народен италијански јазик, а не на целокупното италијанско творештво во средниот век, кое историски го вклучува периодот од 6 до 14 век. Имено, до 13 век постои литература која се создава на италијанско тло, но која е пишувана исклучиво на латински јазик. Во средниот век паралелно се употребуваат народниот и латинскиот јазик, но тие имаат јасно разграничен домен на употреба. Латинскиот е јазикот со кој се служат образованите, кои умеат да читаат документи и литература испишана на овој јазик, додека пак, народниот јазик се користи во секојдневната комуникација и е разбирлив за сите слоеви од народот. Од своја страна и латинскиот јазик во средниот век е поделен на книжевен и говорен. Од говорниот латински јазик, *волгаре*, се развива денешниот италијански јазик. Латинската книжевност во средниот век има универзален и наднационален карактер, се обраќа на сите земји во кои доминира католичката црква. Нејзините содржини се главно упатени до благородништвото, што укажува на опстојување на цврсти хиерархии кои подоцна ќе треба да бидат надминати од страна на народните поети. Еден од начините за постигнување на ред се насетува во формирањето на единствен народен јазик кој би ја обединил културата и би бил разбирлив за сите (Ѓурчинова, Узуновиќ, 2007).

Се работи всушност за период кој ја опфаќа епохата на феудализмот, познат како темен или мрачен период во кој сите творби и дејствувања се под влијание на религијата. Средниот век е во конфликт со античките, класични вредности. Местото на идеалот на хероизмот од Антиката го заменува фигурата на религиозниот човек. Величењето на светлината на разумот од хеленизмот ќе биде заменето со мистични преокупации. Литературата и филозофијата, како и целокупното сфаќање на животот е под покровителство на Црквата.

2. Религиозна поезија

Присуството на религијата во сите домени на живењето го условува и постојењето на религиозно творештво. Тоа станува експресија на моралните и верски дилеми и преокупации на луѓето од тој период. Во првата религиозна поезија на италијански јазик уметничката цел е подредена во однос на верската, но тоа не ја исклучува книжевната вредност на тие дела. Дотолку повеќе што оваа поезија нема за цел да ги потврди црковните догми, туку да претставува размислување за некои општи човекови вредности како хуманизмот, солидарноста и моралната исправност која е составен дел на христијанското учење.

Религиозноста постои и пред формирањето на комуните како градови со самостојно управување, но со подемот на граѓанскиот живот, таа добива сосема поинаква димензија. Од 11 до 16 век, Црквата постепено почнува да ја губи доминацијата, во исто време кога слабее и феудалниот режим. Имено, дотогаш Црквата проповеда во согласност со државните догми, ги оправдува поделбите на привилегирани и обесправени, ставајќи се на страната на првите. Преку творештвото, христијанската религија ги напушта институциите за да се поврзе со обичниот човек и со една поискрена вера. Народниот јазик станува исто така сè позастапен во литургиите за сметка на латинскиот.

Религиозната свест е најсилна во централниот предел на Италија, Умбрија, која поради тоа била наречена *мистична Умбрија*. Токму овде се развива најпозната книжевност со религиозна содржина, чиј што претставник Сан Франческо од Асизи ја реализира во поезијата хармонизацијата на спротивставените нешта, во согласност со средновековната филозофија. Во неговата поезија највидлива трага има обидот на Св. Тома Аквински да го помири рационалистичкото учење на Аристотел со религиозното учење на Црквата (Fortini, 1969).

Сан Франческо од Асизи ја пишува на волгаре *Песната за созданијата* или *Песна за братот Сонце*. Се смета дека *Песната за созданијата* е пишувана според *Песна над песните* од Библијата, како и според некои слични творби од латинската проза. Таа е лауда или еден вид молитва до Бога, која симболично содржи 33 стихови, но е без строга метрика. Авторот се обраќа на божјите творби кои се среќаваат на овој свет: Сонцето, ѕвездите, четирите елементи: воздух, вода, оган, земја; бидејќи сите нешта доаѓаат од Бога, во нив се инкарнирани добрината, светоста и праведноста. Се работи за еден пантеизам според кој невидливото е дел од видливиот свет, тоа е неговата продоховеност. Бидејќи духот е еден, неговото препознавање ќе води до збратимување на луѓето. Упатува апел за хармонично обединување на човекот со останатите суштества на светот, бидејќи низ сите провејува божји дух. Оттаму и болката и смртта треба да бидат сфатени како дел од човечкото постоење. Во песната провејуваат различни расположенија: во првите стихови преовладува радосно расположение на љубов и почит кон хармоничноста во природата, а понатаму се наброени несреќите и болестите кои се составен дел од човековиот живот; на крајот поетот зборува за страдањата и смртта и неопходноста од прифаќање на истите, т.е. за минливоста на животот. Песната завршува со зборот „понижност“; доколку болката понижно се поднесува, таа станува средство за ослободување од гревот и услов за соединување со Бога.

Песната се разликува од останатите творби од средновековието, бидејќи го слави и божјото и човечкото, мистичното и рационалното. Јазикот намерно е народен за да се обрати полесно до бедните и понижните. Смиреното соочување со смртта е опеано во паралела со блесокот на дневната светлина, со што песната и кога ги засегнува овие тематика, го зачувува оптимистичкото верување во еден повистинит, возвишен свет.

3. Љубовна поезија

Почнувајќи со религиозната и моралистичка литература од 13 век, италијанското творештво проаѓа низ видлива еволуција во која се случуваат промени како на тематски, така и на композициски план. Италијанската литература која главно беше инспирирана од провансалската лирика, со тек на време ќе достигне поетички квалитети и независност преку кои таа ќе може да врши влијание на идната европска литература и цивилизација. Првите елементи на литературна новина ќе се насетат уште во дворската лирика на Сицилијанската поетска школа од првата половина на 13 век. Оваа поетска школа е меѓу првите во Европа и ќе донесе едно ново поетско искуство, нов стил, моќ да се понира во човековата психа, со што претставува преоден момент кон Хуманизмот и Ренесансата. Лирската поезија на првата поетска школа е врзана за мотивот на љубовта како доминантно чувство, а се инспирирала во голема мера од провансалската лирика во која биле постигнати видливи резултати и која значително влијаела врз поетите од 13 и 14 век, а посебно врз Данте и Петрарка.

Преку преземањето на тематиките од провансалската лирика (односно преку француските влијанија), се оди кон обработка на љубовното чувство, но постојат промени во начинот на негово третирање. Поезијата овде не е изведувана во придружба на музика. Создавана во различен општествен контекст, дворската поезија се разликува од феудалната. Провансалската лирика се одликува со студеност, интелектуалност, изразена грижа за формата и реториката, компликации во изразот, нереалност во сликањето на појавите, нивно издигнување на ниво на апстрактни и недостижни вредности. На ист начин е сликана и саканата на поетите, со совршеност која ја прави нечовечка и речиси секогаш портретирана во пролетен пејзаж кој претставува еден вид клише, стереотип, од денешен аспект кич. Артифициелноста е карактеристика и на објектот што се опева и на постапката која ја применува оној што твори. Се работи за едно рицарско почитување, поклонување пред дамата. Сицилијанската школа игра улога во смената на овие поетички конвенции, во

воведување на извесна спонтаност во изнесувањето на чувството, бидејќи целта е да се направи еден вид прогрес во психологизацијата и на творечкиот субјект и на опеаната дама. Поради тоа мора да се укине мермерната површина на исказот и да се приклони кон натурализација на претставите. Се опишува цел еден дијапазон на емоции поврзани со љубовното чувство кое варира од радост и задоволство, па сè до другата крајност на страдање и измачување. Воздигнувањето на дамата не е сфатено како поништување на поетот, туку напротив како негова предиспозиција да го забележува и доживува возвишеното.

Во оваа поезија сè уште не е достигнат краен индивидуализам карактеристичен за модерната епоха, бидејќи она што го опева поетот е општествено прифатено и препорачано. Станува збор за приклонување кон еден колективен и книжевен, но и општествен идеал на љубовта. Се посветува големо внимание на техничкото градење на песната. Во тој период постојат неколку поетски облици кои се карактеризираат со прецизно дефинирани одлики – сонетот, канцоната и канцонетата. Сите овие песни се пишувани на волгаре, со заемки од латински, провансалски јазик и други италијански говори. Народниот јазик во овие песни добива поголема софистицираност.

Меѓу сицилијанските лиричари значајно место зазема Џакомо да Лентини. Се смета дека токму тој е творец на сонетот. Напишал 16 канцони и 22 сонети. Користи метафори преку кои ги опишува варијациите на љубовното чувство, неговите психолошки ефекти врз субјектот. Кај него многу значајна улога и од филозофски аспект, но и од аспект на формално обликување на песната, има сликата. Визуелизацијата ѝ претходи на имагинацијата. Љубовната опсесија се пренесува од реалната слика кон ментална, имагинарна слика. Акцентот не е ставен на вистинската дама, туку таа е инспирација за превирањата кои се раѓаат во душата на поетот. Како што тој преоѓа од стадиум на визуелна засегањатост кон стадиум на контемплација, така и погледот на љубената има силен ефект врз поетот. Внатрешноста на дамата еманира од нејзиниот поглед, а пак согледувањето на поетот доведува до внатрешна трансформација која раѓа песна. Љубовта кон девојката е исто така аналогија на љубовта кон Бога (*Љубовта е желба која доаѓа од срцето / Amor e uno desio che ven da core*). Сфаќањата на Лентини одговараат на тогашната наука во која може да се препознае и поделбата на Аквински на душата на три вида функции – рационални, сетилни и нутритивни. Првата перцепција е сетилна и ја растреперува душата, за таа подоцна да се преработи во рационална слика (*imaginatio* односно *interpretatio*), која психолошки се носи и покрај реалното отсуство на предметот на љубовта. Во неговото читање на библискиот извадок посветен на *Коринџаните* тој наведува: „*Or my spirit that is my reasoning prays, which means [my reason] organizes in me so that I may frequently say those things that are for the purpose of good, whether by one's own words or of the other holy ones. Or my spirit that is the viewpoint stored in the mind. prays, inasmuch if voices are the likeness of physical things only as a record [in the mind] separate from this which is being understood by the intellect. Therefore he adds, 'but my mind6, that is my intellect, is without fruit, because he does not understand and therefore prophecy or interpretation is better than the gift of tongues*“ (Aquinas Lectures on I Corinthians, chapter 14, 1C3)¹.

По распадот на сицилијанскиот двор, околу 1266 година, доминантна културна и поетска средина станува Тоскана, каде се развива Тосканската поетска школа. Долго време сицилијанската поезија циркулирала низ Централна Италија, каде

¹

Или мојот дух кој го означува моето резонирање, се моли, што значи (разумот) се организира за да можам течно да ги искам оние работи кои го имаат за цел доброто, без разлика дали со сопствени или со свети зборови. Односно, мојот дух кој го претставува моето гледиште во умот, се моли, на начин на кој што гласовите наликуваат на физичките нешта, но само како копија од нештата разбрани од мојот интелект. (превод Е.Ѓ.)

што иницирала препеви, но и инспирирала создавање на нови љубовни творби типични за тоа поднебје. Тематиките и книжевното ниво на поезијата остануваат непроменети, со таа разлика што во Тосканската школа се присутни и политични или патриотски содржини. Нејзин главен претставник е Гвитоне од Арецо, кој поставува програмски песни кои ги реактуелизираат психолошките фази од вљубувањето и имагинарната визуелизација, слично на претходните поети. Сепак, вистинската вредност на средновековната поезија ќе дојде до израз со појавата на третата поетска школа на Слаткиот нов стил.

4. Слаткиот нов стил (*Dolce stil novo*)

Се појавува во 80-тите години на 13 век. Се работи за една поетика која како основен елемент го задржува љубовното чувство, но се стекнува со поголема емотивна и мисловна длабочина, а поусовршена е и на стилско-формален план. Поезијата ја има за предуслов моралната возвишеност, чистината на душата која поетот ќе ја забележи кај жената што ја опева. Во новата општествена реалност во Италија, сицилијанскиот двор набргу го достигнува својот максимум и започнува да се повторува низ постојани мотиви, клишеа, а на местото на оваа поезија настапуваат релативно поизразени, психолошки посовршени, поизнијансирани поетски облици. Во новата лирика почнува да се јавува духот на граѓанската цивилизација, на новите демократски заедници, општини или комуни во кои започнува сè повеќе да доминира човековата индивидуалност, а религиозниот живот станува полаички, секуларизиран, при што постои тенденција за воспоставување на световната власт и со тоа се создаваат услови за нови етички принципи. Љубовта се разбира реално, се среќава во еден нормален егзистенцијален контекст и на жената не се гледа само како на возвишен идеал, туку таа зазема вистинско место во животот. Први реакции на старата сицилијанска школа се појавуваат во учената средина на Болоња, град кој го има најстариот универзитет во Европа. Школата го добива своето име од Данте кој го споменува во 24 пеење на *Чистилиштето*. Овој правец е „нов“ по содржината, а „сладок“ по стилот. За Данте поезијата има две етапи, едната е онаа кога љубовното чувство предизвикува одредена психолошка состојба, а втората е моментот кога разумот му диктира на поетот да го забележи во форма на стих тоа што го почувствувал.

Поезијата почнува да се одликува со зачетоци на филозофска мисла. Во неа доминираат некои концепции од областа на етиката кои се во контрадикција со провансалската лирика. Дамата овде е далечна не затоа што е на недостижна општествена положба, туку затоа што е олицетворение на доблеста и е идентична на Бога. Во овој период не станува збор за дамите која се среќаваат во замоците, туку за жените кои, поради развојот на граѓанскиот живот, можат да се сретнат во секојдневието на плоштадите.

Зачетник на оваа школа бил болоњскиот правник Гвидо Гвиницели, а негова најпозната програмска канцона е *Во нежното срце се крие секогаш Амор* (*Al cor gentil geraigo sempre Amore*). Оваа песна е значајна бидејќи е репрезентативна за Слаткиот нов стил. Интересно е што Гвиницели трага по синтеза во љубовта на благородното срце на жената и ангелот. Поистоветувањето на љубовта кон Бога и љубовта кон жената има свои инспирации во делото на Св. Тома Аквински. Гвиницели преку интелектуалната структура на канцоната се афирмира како докажувач на нова доктрина во тој период, според која феноменот на љубовта многу покомплексно се анализира, позадлабочено се трага по нејзината потреба и потекло, што ќе биде обележје на целата поезија на оваа школа.

Според него, љубовта може да се роди само во доблесно срце. Новата демократска реалност, новите разбирања во тогашниот општествен живот ќе се гледаат и во ставот според кој благородноста на душата е човеково обележје со кое тој

се здобива по природен пат, тоа е природен феномен, а не привилегија на благородничката класа и не е наследена според сината крв, како што се пропагирало во феудализмот. Неискажливата етерична љубов кон саканата споредена со ангел блеска во погледот на човекот со нежно срце и во него предизвикува чувства свртени кон добрината и Бог (Borsa, 2007). Посебноста на поезијата на Гвиницели се гледа и во стилот, се открива во восхитот на поетот при осознавањето на моќта и влијанието на љубовта врз човековото битие, но во оваа лирика повремено се чувствува и препуштање на интелектуалното за сметка на самото непосредно чувствување.

5. Данте Алигиери

Данте Алигиери твори на преминот помеѓу 13 и 14 век, при што неговата првобитна поезија ѝ припаѓа на школата на Слаткиот нов стил, додека пак *Божествената комедија* ќе биде плод на неговата поетска зрелост и ќе припадне на предренесансниот период од 14 век. Во неговата поезија можат да се препознаат програмските концепти на школата, со таа разлика што јазикот и стилот веќе бележат комплексност и усовршување.

Поезијата на Данте е класифицирана во две збирки, едната со наслов *Нов живот*, каде преку сонети и прозни коментари се слави новиот, односно обновен живот преку искуството на љубовта. Втората збирка *Песни* (Rime) ги обединува подоцнежните песни на Данте, кои сепак не се дел од *Божествената комедија*. Тематски и идејно, песните од *Нов живот* ги афирмираат претходните заклучоци на Кавалканти и Гвиницели, но се забележува софистицираност на изразот што претставува подготовка на Данте за неговото идно капитално дело (Chiappelli, 1978). Идејата за погледот на дамата кој прави пресврт во животот на поетот се соединува со идејата за благородноста која не е само белег на дамата, туку е во функција и на облагородување на оној што е во нејзина близина. „Во очите го носи Амор мојата госпоѓа, поради што благородно станува сè она во што таа ќе погледне...“ (Alighieri, 1993)

Кај Данте исто така се реактуелизира учењето на арапскиот филозоф Авероес, според кого душата се состои од ситни честици (spiriti) кои при возбуда се активираат и ја растреперуваат душата: „Од нејзините очи, каде и да ги насочи, излегуваат духовите што горат од љубов и го рануваат погледот на оние што ја гледаат и продираат толку длабоко што секој од нив доаѓа до срцето“ и „Толку нежна и чесна изгледа мојата госпоѓа кога неког поздравува, што јазикот како да занемел трепери, а очите не се осмелуваат да ја погледнат“ (*Ibid.*).

Нов момент во поезијата на Данте кој отсуствува кај претходните поети е т.н. *sapientia amorosa* или поврзаноста на љубовта со спознанието, идеја исто така присутна кај Св. Тома Аквински. Љубовта кон благородното суштество толку го воздигнува човековиот ум, што тој може да се доближи до Бога и да ги разбере небесните работи, а за возврат Бог преку продуховеност и мистика да го воведо во разбирањето и на нештата неспознатливи исклучиво со рационалниот ум (Kristeva, 1983).

6. Заклучок

Иако целта на поезијата не секогаш била прагматична, туку претставувала уметнички израз на поетовата емоција, сепак, свесно или несвесно, таа придонела за афирмација на италијанскиот јазик. Преку преносот на поезијата од една во друга средина, се ширела изразноста, вокабуларот, синтаксичката сложеност и богатството на јазикот. Данте дури и во своето теоретско дело *За народниот јазик* (De vulgari eloquentia) ќе ги презентира размислувањата за важноста на народниот јазик, што само ја потврдува тесната врска помеѓу преокупациите врзани за политиката на јазикот и

нејзината поетска пракса. Данте ја анализира историјата на италијанскиот јазик и неговото место меѓу другите романски јазици, правејќи разлика помеѓу „вештачкиот“ латински јазик и „природниот“ народен јазик, *volgare illustre* (избран народен јазик). Сметал дека народниот јазик е сочинет од 14 говори и дека токму задачата на писателите е да го одредат средиштето кое наставува и кои би го претставувало идниот стандардизиран јазик. На средновековната поезија ѝ припаѓаат и *Божествената комедија на Данте*, како и *Каноцниерот* на Франческо Петрарка, но тие капитални дела ја изразуваат веќе изградената свест за народниот италијански јазик и за психолошкиот феномен на љубовта, кај оние големи италијански поети кои се граделе и ги осознавале тајните на поетското творештво под влијание на своите претходници.

Користена литература:

1. Ѓурчинова, А., Узуновиќ, Л. (2007). *Италијанската книжевност од XIII до XVI век*. Историски преглед, текстови и коментари, Скопје, Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје.
*
2. Alighieri, D. (1993). *Vita Nuova*. Milano: Feltrinelli.
3. Aquinas Lectures on I Corinthians, chapter 14, 1C3 (Reportationes 088, R1C ср. 14, 1C3 Pg. 388).
4. Aquin, Thomas d' (1984 – 1986). *Somme théologique*, 4 ., Paris: éd. du Cerf.
5. Borsa, P. (2007). *La nuova poesia di Guido Guinizelli*, Fiesole, Cadmo, 2007.
6. Fortini, A. (1969). *San Francesco*, Roma, Bibliotheca Fides.
7. Kristeva, J. (1983). *Histoires d'amour*. Paris: Denoël.
8. Krstovi
9. , Jelena O; Gellert, Elisabeth (2002). *Classical and Medieval Literature Criticism*. 49. Gale Group. Detroit, Mich.: Gale Group.
10. "Opere di Dante Alighieri" (1978), a cura di Fredi Chiappelli, Ugo Mursia editore, Milano.